

Юрій Олійник,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та методики виховання
КЗ «Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» ЗОР

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЗАГАЛЬНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Актуальність теми дослідження зумовлена сучасним етапом розвитку українського соціокультурного простору, характеризовані визначними реформаторськими тенденціями. Одним з визначних чинників інтеграції українського суспільства у світовий культурний простір є розвиток та поширення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на всі сфери людської життєдіяльності.

Мета статті – виявити принципи та способи застосування ІКТ в мистецькій галузі та наявність їх впливу на розвиток сучасного мистецтва.

Двополюсний геополітичний світ розпався, поступившись місцем новому, динамічному й постійно змінюваному глобальному середовищу. Вся структура суспільства змінилась, коли однорідність індустріального суспільства поступилась різноманітності інформаційної цивілізації. Внаслідок переходу інформації з аналогової форми на цифрову об'єкти віртуальної природи приходять на зміну фізичним. Іншими стають «обмін речовин» у суспільстві, види закладів і стосунків, змінюється природа людської діяльності. Завдяки новим можливостям обсяг і структура знань міняються і кількісно, і якісно що кілька років. Набута освіта вже не забезпечує сталого професійного рівня, достатнього на все життя. Постійне ж навчання паралельно з роботою вимагає зміни принципу освіти. А для нового покоління – розробки нової педагогіки: системи виховання особистості, адаптованої до Інформаційного суспільства. Окрім технологій, науки, освіти й виховання, глобалізація інформаційних мереж змінює й фізичний спосіб роботи і навчання, додаючи до них префікс теле-, себто дистанційний. Духовне життя людини з поширенням інформатизації набуває нових рис завдяки новим можливостям.

Одним з найнаочніших прикладів є переміщення до віртуальної реальності світових культури й мистецтва. Причому тут відбувається подвійний процес – одночасно і виникають специфічні мережеві види культурної та мистецької діяльності, що можливі лише у гіперпросторі, і створюються он- чи оф-лайн версії (себто в Мережі чи на дисках або інших носіях інформації відповідно) реально існуючих музичних творів, виставок, музеїв, бібліотек, пам'ятників тощо.

Перенесення в інформаційний простір культурних надбань практично всіх націй і часів робить їх доступнішими. Адже тепер не треба вишукувати вільних грошей і часу, аби відвідати Версаль чи Ермітаж. Не треба жодних дозволів і статусів для вивчення раритетів літератури чи мистецтва. Можна «власноруч» повторити роботу археолога чи реставратора, ба навіть мазок за мазком працювати з Леонардо над Джокондою... Можна практично все, аж до щогодинного підпалу Ермітажу, оскільки оцифрована його версія чесно з'являтиметься перед вами цілісінькою з кожним запуском програми.

Мистецтво стає справді близьким народові – двері у цілий світ втілює дедалі компактніше створіння (хіба це річ, якщо має дедалі більше розуму й несе дедалі більшу відповідальність і за нашу роботу, і за дозвілля, і за освіту!), яке мешкає на нашому робочому столі.

Комп'ютер уможливив активну взаємодію культурних просторів кожного з користувачів, об'єднавши їх у єдине культурне буття планети. Культурний простір стає глобальним. Що буде властиво цій новій культурі: еkleктизм чи універсалізм? Вона атомізується до культурних сфер мільярдів індивідуумів чи зіллється в єдину планетарну свідомість? Динамізм розвитку інформаційного суспільства обумовлює ситуацію, коли професійна діяльність сьогоdnішнього молодого фахівця не визначена на весь період його трудової активності, а навпаки, припускає необхідність безперервної освіти, готовності до постійного підвищення своєї професійної компетентності. Здатність адаптуватися до мінливих умов і технологій особливо актуальна. Адже навіть за період навчання майбутнього фахівця відбувається зміна декількох поколінь програмних й апаратних засобів, з'являються нові інформаційні технології, змінюється й уточнюється зміст інформатики як науки. Тому в процесі професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей необхідно не тільки формувати предметні знання й уміння, але й сприяти розвитку тих особистісних якостей випускників, які дозволили б їм у майбутньому вирішувати нові педагогічні та творчі завдання.

Застосування засобів комп'ютерної техніки в різних галузях життєдіяльності людини впливає на формування особистості за чотирма основними напрямками: 1) філософське (формування наукового світорозуміння, естетичних ідеалів), 2) інструментальне (формування комп'ютерної грамотності й інформаційної культури), 3) практичне (застосування програмних засобів при розв'язанні завдань професійної діяльності), 4) психологічне (розвиток психічних процесів пам'яті, уваги, мислення, уяви, підтримка високого рівня мотивації діяльності).

Новоутворення, що виникають у процесі роботи з комп'ютерними засобами, переносяться в умови традиційного спілкування, зокрема при роботі з комп'ютером (комп'ютерною графікою, музикою) підвищується активність суб'єкта, що навчається, індивідуалізується пізнавальний процес; переборюються стереотипи авторитарного стилю взаємодії;

стимулюється розвиток особистості того, кого навчають, самостійності його суджень, ініціативності; значно підсилюються вимоги до точності формулювань, логічності й послідовності викладу, підвищується значення рефлексії, що є професійно важливими характеристиками у педагогічній діяльності й лежить в основі гностичних, проектувальних, конструктивних, організаторських, комунікативного компонентів професійних якостей педагога (за Н. В. Кузьміною).

Мультимедійні засоби дозволяють задіяти майже всі органи чуття студентів, поєднуючи друкований текст, графічне зображення, рухоме відео, статичні фотографії та аудіозапис, створюючи «віртуальну реальність» справжнього спілкування. Доведено, що застосування мультимедійних матеріалів та комп'ютерних мереж скорочує час навчання майже втричі, а рівень запам'ятовування через одночасне використання зображень, звуку, тексту зростає на 30-40 відсотків. Гарний програмний засіб повинен реагувати на «слабкі місця» користувача і обирати стратегію, яка б дозволила подолати цю «слабкість», а саме повторення, перефразування, уповільнення темпу, виправлення чи звернення студента до довідкової інформації. [2,5]

Інтеграція можливостей комп'ютера, систем мультимедіа й друкованого посібника дозволяє об'єднати в одному місці й в один час різні види інформації (слайди, рух, звук, текст, графіку), чого ніколи не було ні в історії розвитку науки, ні в історії розвитку освіти. Ця стереоскопічність сприйняття дійсності (зокрема навчального матеріалу) забезпечує колосальну по силі інтенсифікацію розвитку інтелекту й творчих здібностей студента.

Напрошується висновок про те, що зміни в методиках і технологіях викладання, викликані впровадженням ІКТ, можуть істотно змінити парадигму педагогічної науки в цілому. У всякому разі об'єкт дидактики, яким традиційно вважався процес навчання як акт передачі соціального досвіду, знань, умінь і навичок, на сьогоднішній день може бути охарактеризований як педагогічна взаємодія, що забезпечує розвиток і реалізацію інтелектуального потенціалу студента, адекватного сучасному рівню інформатизації суспільства.

Предмет дидактики також видозмінюється. Якщо в традиційному навчанні зміст освіти було сконцентровано в навчальних планах, програмах і підручниках, вибір засобів, форм і методів навчання адекватний змісту, то в умовах інформатизації освіти поняття про зміст, методи, форми навчання й контролю змінюються під тиском інтенсифікації процесу навчання, і залежать від необхідності не просто «розумового розвитку» студентів, а такого їх інтелектуального розвитку, який відповідає сучасному рівню інформатизації суспільства.

Зміст освіти, що потребує змін, міститься вже не в підручниках, а в мультимедійному, мобільному, динамічному навчально-методичних

комплексах. У зміст навчальних курсів доцільно включити такі елементи змісту:

- завдання з розвитку навичок самостійної й самоосвітньої роботи;
- завдання з формування знань про структуру і варіанти вирішення навчально-творчих задач;
- завдання на формування знань, умінь і навичок в галузі основних методів пізнавальних досліджень;
- стимулювання художньо-образного мислення, проявів уяви та інтуїції, творчого потенціалу особистості;
- моделювання середовища застосування придбаного практичного досвіду.

Порівняльна характеристика парадигми традиційної освіти й освіти, на основі ІКТ, є предметом самостійного наукового дослідження. Опираючись на більш ніж десятилітній досвід застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі, а також на психодіагностику особистісних якостей учнів, відзначимо, що синергетичний характер електронного учбово-методичного комплексу забезпечує розвиток усіх форм мислення від наочно-образного до теоретичного, прояв прихованих здібностей індивіда до творчої ініціативи й експериментально-дослідницької діяльності, здатність до саморозвитку, самоконтролю й самокорекції; сприяє інтелектуалізації навчальної діяльності, що дозволяє розширити можливості пізнання екологічного, соціального, естетичного й інших середовищ; формує вміння самостійного придбання знань, яке служить надійною базою для наступного саморозвитку [10, с. 3].

Ефективність такого підходу до освоєння комп'ютерних програм підтверджуються теоретичними науковими положеннями. Етапи освоєння програм побудовані за принципом збільшення ступеня самостійності студентів у процесі навчальної діяльності; й тут найбільш ефективним є застосування системи методів відповідно до класифікації І. Лернера і М. Скаткіна, - за характером (зростання ступеня самостійності й творчості) студентів: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький [7, с. 9].

У навчально-виховному процесі комп'ютер може бути як об'єктом вивчення, так і засобом навчання, виховання, розвитку й діагностики засвоєння змісту навчання, тобто можливі два напрямки використання комп'ютерних технологій у процесі навчання. Перший - засвоєння знань, умінь і навичок - веде до усвідомлення можливостей комп'ютерних технологій, до формування вмінь їх використання при розв'язанні різноманітних завдань. Другий - комп'ютерні технології є потужним засобом підвищення ефективності організації навчально-виховного процесу.

Використання комп'ютерних технологій змінює мету й зміст навчання: з'являються нові методи й організаційні форми навчання. Відновлення змісту навчання пов'язане, насамперед, з підвищенням ролі гуманітарної підготовки, формуванням у студентів послідовного природничо-наукового уявлення про навколишній світ. Зміст навчання змінюється за такими напрямками: 1) проходять становлення навчальні дисципліни, що забезпечують загальноосвітню й професійну підготовку комп'ютерних технологій, що вивчаються в певній галузі; 2) розширюється використання комп'ютерних технологій у різних сферах людської діяльності, що спричиняє зміну предметного змісту всіх навчальних дисциплін на всіх рівнях освіти; 3) усе більше відчувається вплив комп'ютерних технологій на меті навчання, при цьому виробляється якісно нова модель підготовки членів комп'ютеризованого суспільства, для яких здатність до людських комунікацій, активне оволодіння науковою картиною світу, гнучка зміна своїх функцій у праці, відповідальна громадська позиція, творче мислення й розвинена планетарна свідомість стануть очевидною життєвою необхідністю.

Упровадження комп'ютерних технологій створює передумови для інтенсифікації навчального процесу. Використання означених технологій дозволяє широко застосовувати на практиці психолого-педагогічні розробки, що забезпечують перехід від механічного засвоєння знань до оволодіння вмінням самостійно здобувати нові знання. Комп'ютерні технології сприяють розкриттю, збереженню й розвитку особистісних якостей студентів. Однак використання новітніх комп'ютерних технологій в навчальному процесі буде ефективним тільки в тому випадку, якщо в майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей буде сформоване реальне уявлення про місце і роль цих технологій у навчальному процесі.

У навчанні студентів роботі з конкретним програмним забезпеченням необхідно закласти фундамент для подальшого самостійного вивчення його можливостей й успішного використання в професійній діяльності.

Завданням підготовки майбутнього учителя мистецької галузі є не тільки навчити його виконувати обрані операції в програмному забезпеченні, але й сформувані вміння самостійно відшукувати й освоювати незнайомі операції, які йому будуть потрібні.

У пошуках ефективних шляхів набуття знань до практичного використання комп'ютерних технологій ми і вбачаємо перспективи подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Кремінь В. Модернізація освіти на новому етапі інформатизації / В. Кремінь // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті : досвід, проблеми, перспективи / Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Інститут педагогічної освіти і

освіти дорослих НАПН України та ін. ; [за ред. М. Козяра, Н. Ничкало]. – Львів : ЛДУ БЖД, 2012. – С. 3-8.

2. Педагогіка мистецтва : навч. посіб. / Тамара Миколаївна Турчин. – Чернігів : Десна Поліграф, 2015. – 272 с.

3. Сисоєва С. О. Професійне консультування молоді: можливості мережі Інтернет : навч.-метод. посіб. / Сисоєва С. О., Осадчий В. В. –Мел. ІПППО, 2005.–200 с.

4. Співаковський О. В Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі : навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Початкова освіта» [Електронний ресурс] / О. В. Співаковський, Л.Є. Петухова, В.В. Коткова // Херсон. – 2011. – Режим доступу: <http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%86%D0%9A%D0%A2%20%D0%B2%20%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B9%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%96.%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf?id=4ab4f7d1-7328-4045-864d-6fafc8472b9e>